L'edició barcelonina desapareguda d'«El Quixot»

Autor: Jordi Bilbeny
Data de publicació: 01-05-2010

A la segona part d'El Quixot (1615), En Servent escriu: "En el dia d'avui hi ha impresos més de dotze mil llibres de la tal història: si no, que ho digui Portugal, Barcelona i València, on s'han imprès" (El Quixot, Crítica, edició de F. Rico, 2a part, cap. III, p. 647).

És evident que parla del primer volum de l'obra, editat a Lisboa (1605), València (1605) i Barcelona (en data desconeguda).

A l'actualitat es coneixen les impressions de Lisboa, València i la prefabricada de Madrid, de 1605, però la de Barcelona és l'única edició impresa dins dels regnes peninsulars d'Espanya que ha desaparegut.

Els entesos creuen que En Servent es va equivocar en parlar de Barcelona. Tanmateix, ¿com podia equivocar-se un autor tan meticulós com En Servent, en recordar les seves llavors tres primeres edicions, quan al llarg dels seus escrits connota que té a mà una gran documentació i una memòria prodigiosa?. Jo sóc del parer que l'edició de Barcelona va existir. I que es va estampar abans del 1604 o, com a molt tard, al 1603.

En aquest sentit, En González Porto-Bompiani ens diu, al seu Diccionario Literario, que "l'edició més antiga de les conegudes fou impresa a Madrid i pel mateix Juan de la Cuesta al 1605. Se suposa, no obstant això, una edició anterior, de 1604".

Efectivament: hi va haver una edició anterior, perquè hi ha tres referències al Quixot al llarg d'aquest any de 1604. La primera, a la novel·la de La pícara Justina, que té el privilegi d'impressió datat al 23 d'agost de 1604. La segona, en una carta d'En Lope de Vega, signada a Toledo el 4 d'agost de 1604, on manifesta: "De poetas, no digo: buen siglo es este. Muchos en cierne para el año que viene; pero ninguno hay tan malo como Cervantes, ni tan necio que alabe el Quijote". I finalment, la tercera referència es troba al llibre d'un Juan Pérez, intitulat Contradicción de los catorze artículos de la fe cristiana, de 1627, on explica que al 1604, era en una llibreria i va sentir un estudiant que contestava a un altre client, en referència als llibres de cavalleries: "Ya nos remanesce otro don Quijote.

Per aquesta raó, En Porto-Bompiani conclou: "Tot això fa presumir que al 1604 ja es coneixia la primera part del Quixot, que es va poder publicar per primera vegada aquell any en una edició que no ha deixat rastre".

Ara bé: per tal com l'única edició coneguda que no ha deixat rastre és la de Barcelona, donat que es conserven les de València i Lisboa i la pseudoedició de Madrid, cal deduir que totes aquestes citacions feien referència forçosa a l'edició de Barcelona. Llavors, si aquesta impressió deia el mateix que les altres, per què va desaparèixer? Com que no fa sentit una resposta en aquesta direcció, crec que cal fer la pregunta d'una altra manera: No serà, que potser deia el mateix, però en una llengua diferent?.

Jo crec que va ser això. Que l'edició de Barcelona de 1604 o d'abans, es va fer recollir per la censura oficial, com tantes i tantes altres obres del segle XVI, perquè era en català.

Jordi Bilbeny